

ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ...

Γυναίκες στη σόου μπιζ της αρχαιότητας

Της **N. ΚΟΝΤΡΑΡΟΥ-ΡΑΣΣΙΑ**

Προς αποκαθίλωση του στερεότυπου που θέλει τη γυναίκα στην αρχαιότητα μέσα στον γυναικωνίτη να υφαίνει και να φροντίζει τα παιδιά της, οδηγεί η μελέτη μιας επιγραφής που βρέθηκε τυχαία κοντά στον αρχαιολογικό χώρο της συνοικίας «Λιμένος και Αγοράς», στην Κω.

Σκάβοντας το 2000 για το δίκτυο αποχέτευσης, ο αρχαιολόγος Δημήτρης Μποσνάκης της ΚΒ' ΕΠΚΑ και υπεύθυνος του Μουσείου Κω, βρήκε μια μεγάλη μαρμαρίνη ενεπίγραφη βάση, που αναφερόταν σε δύο ποιήτριες τις οποίες τιμούσε ο δήμος της Κω δημόσια για το έργο τους. Η επιγραφή αποτελούσε τμήμα μιας μεγάλης ημικυκλικής εξέδρας, στην οποία προφανώς ήταν στημένα τα αγάλματα των γυναικών. Ήταν τοποθετημένη σε περίοπτη θέση, πιθανότατα κοντά στους ναούς και στα οικοδομήματα της συνοικίας του λιμανιού και της αγοράς της αρχαίας πόλης.

Συνδυάζοντας πληροφορίες από παλαιότερα ευρήματα και αρχαίες πηγές, ο αρχαιολόγος αποκαλύπτει σε μια μελέτη που αφιέρωσε στην «ποιήτρια του νέου ελληνικού θεάτρου Λούλα Αναγνωστάκη» (δημοσιευμένη στα Πρακτικά Συνεδρίου του Πανεπιστημίου της Ουψάλα, το 2004), τη δημοσία παρουσία των γυναικών και τη συμμετοχή τους σε ποιητικούς αγώνες. Επιπλέον, δίνει πολύτιμα στοιχεία για το είδος των σκηνικών θεαμάτων που ανέβαιναν στα θέατρα και τα «φεστιβάλ» των ελληνικών πόλεων, στους αγώνες και τις πανηγύρεις στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή.

Η επιγραφή που είχε στα χέρια του, χρονολογημένη στον 1ο αι. μ.Χ., έγραφε ότι ο δήμος της Κω τίμησε μια γυναίκα (το όνομα της οποίας δεν διαβαζόταν), κόρη ενός Απολλώνιου, Αλεξανδρινής καταγωγής και αργότερα (τιμής ένεκεν) πολιτογραφημένη Κώα, για την αρετή της και τις ευεργεσίες της προς τον δήμο. Η γυναίκα αυτή ήταν διακεκριμένη ποιήτρια ΚΩ(μωδίας;) αρχαίας -στο σημείο αυτό ο λίθος είναι σπασμένος-, που έλαβε μέρος σε σπουδαίους ιερούς καλλιτεχνικούς αγώνες και νίκησε, κερδίζοντας το πρώτο βραβείο.

Αρχαία φεστιβάλ

Στη συνέχεια αναφέρονται δύο από τα διεθνή «φεστιβάλ» στα οποία νίκησε. Στα σεβαστά Ολύμπια, που εκείνη την εποχή γίνονταν με άδεια της Ολυμπίας σε 14

πόλεις (Αθήνα, Δίον, Αιγές, Θεσσαλία, Τεγέα, Προύσα, Αντιόχεια, Δαμασκός, Τύρος, Αδανα, Ανάζαρος, Εφεσος, Επίδαυρος, Τράλλεις) και στο Κοινό της Ασίας, όπου τελούνταν κάθε τέσσερα χρόνια σε μία από τις μεγάλες πόλεις Σμύρνη και Εφεσο και εναλλάξ στις μικρότερες: Κύζικο, Φιλαδέλφεια, Λαοδίκεια, Σάρδεις και Τράλλεις. Τη χρονιά που η ποιήτρια αυτή διακρίθηκε, οι αγώνες οργανώθηκαν από την πόλη Πέργαμο.

«Έχουμε δηλαδή μια γυναίκα που ταξιδεύει άνετα από την Αλεξάνδρεια στην Κω και στη Μικρά Ασία, όχι ως αθλήτρια, πράγμα σύνηθες και γνωστό, αλλά ως καλλιτέχνη. Μέχρι τώρα ξέραμε ότι οι γυναίκες παρακολουθούσαν εκ του μακρόθεν τους καλλιτεχνικούς αγώνες. Δεν έπαιζαν στα σκηνικά θεάματα ως ηθοποιοί κωμωδίας ή τραγωδίας, πόσω μάλλον δεν είχαμε στοιχεία ότι συμμετείχαν οι ίδιες ως δημιουργοί!», λέει ο Δημήτρης Μποσνάκης. Υπάρχουν, όμως, πληροφορίες από άλλες επιγραφές για δύο Μικρασιάτισσες ποιήτριες με σπουδαία δράση ήδη από τον 3ο αι. π.Χ. Πρόκειται για την Αριστοδάμα από τη Σμύρνη και την Αριστομάχη από τις Ερυθρές.

«Η Αριστοδάμα ταξίδευσε με τη συνοδεία των αδελφών της στις αιτωλικές πόλεις Λαμία και Χάλειον και (σε μια περίπτωση επ' αμοιβή) παρουσίασε επικά ποιήματά της, εμπνευσμένα από το ένδοξο παρελθόν των πόλεων αυ-

τών και τιμήθηκε με διάφορα πολιτικά προνόμια. Και η Αριστομάχη, όπως αναφέρει ο Πλούταρχος, συμμετείχε ως ποιήτρια επικής ποίησης στα Ισθμια και μάλιστα κέρδισε το πρώτο βραβείο δύο φορές! Υπερήφανη για τη νίκη της, αφιέρωσε ένα χρυσό βιβλίο στους Δελφούς, που το είδε ο περιηγητής Πολέμων στον Θησαυρό των Σικυωνίων. Η πληροφορία όμως αυτή κρίθηκε ελάχιστα πιστευτή», συνεχίζει ο αρχαιολόγος.

Στην τελευταία σειρά της επιγραφής της Κω αναφέρεται και το όνομα μιας άλλης ελεγιογράφου, το άγαλμα της οποίας υπήρχε στην ημικυκλική εξέδρα. Ήταν η Δελφίς, κόρη του Πραξαγόρα από την Κω. «Η αναφορά αυτής της ποιήτριας ξεδιαλύνει ένα παλαιό μυστήριο της καλλιτεχνικής ιστορίας του νησιού», μας είπε ο κ. Μποσνάκης. «Στο ναό του Ασκληπιού είχε βρεθεί ένα επίγραμμα ως ανάθημα, που τον άγγιξαν οι μούσες του Ολύμπου. Από τη σύνταξη του επιγράμματος, που χρονολογούνταν στο τέλος του 3ου αι. π.Χ., δεν ήταν σαφές αν ήταν άντρας ή γυναίκα, Δελφίς ή Δελφίς. Η επιγραφή αυτή λύνει το αίνιγμα, κάνοντας σαφές ότι πρόκειται για γυναίκα, και κόρη, πιθανότατα, ενός διάσημου στην εποχή του γιατρού, του Πραξαγόρα».

Συνεπώς, ο δήμος της Κω τιμά μια αλεξανδρινής καταγωγής πολιτογραφημένη Κώα ποιήτρια, που έγραφε [κω]μωδίες αρχαίες (με τον όρο αυτό περιγράφεται ένα ξανα-ανεβασμένο έργο κωμωδίας ή τραγωδίας) και μια παλαιότερη λυρική ποιήτρια, που ενδεχομένως στον καιρό της να μην αξιώθηκε να τιμηθεί με άγαλμα.

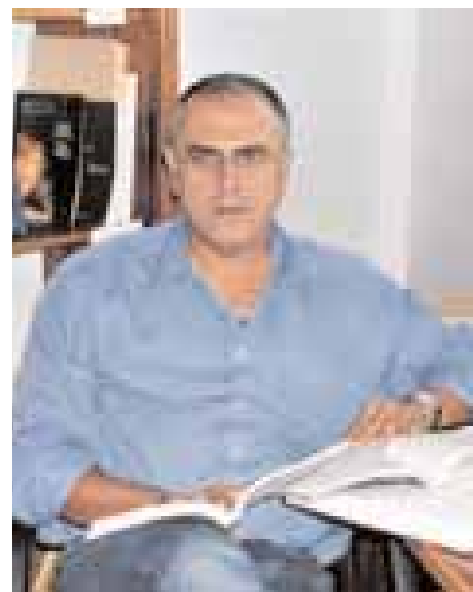
Οι «τεχνίτες του Διονύσου»

Αλλά τι είδους ποίηση έγραφε η Αλεξανδρινή ποιήτρια της επιγραφής της Κω; Τι είδους σκηνικό θέαμα υπηρέτούσε και με τι είδους θεάματα γέμιζαν τα θέατρα των πλούσιων ελληνικών πόλεων του ελληνιστικού και ρωμαϊκού κόσμου;

«Εδώ μόνο εικασίες μπορούν να διατυπωθούν», απαντά ο κ. Μποσνάκης. Ερευνώντας όμως στα «ρετάλια» των σχετικών πληροφοριών για τον κόσμο της «σόου μπιζ», που γέμιζε τα πολυπληθή θέατρα της εποχής, βρήκε πως είχαν μεγάλη ζήτηση εμπορικές καλλιτεχνικές παραγωγές. «Μπουλούκια» θεατρικών παντός είδους περιόδευαν διαρκώς από πόλη σε πόλη.

«Είναι οι περιβόητοι «τεχνίτες του Διονύσου», που ως αληθινοί σταρ περιέρχονταν ανά την επικράτεια με προνόμια και προστασία σε καιρούς πολέμου και ειρήνης. Το δε gossip της εποχής έχει αφήσει πολλές πικάντικες ιστορίες παθών, ερώτων και ματαιοδοξίας, μεταξύ θεατρικών, πολιτικών, στρατιωτικών και άλλων επωνύμων, που ευδοκίμως συναγωνίζονται το σημερινό «αστραφτερό» lifestyle. Εννοείται, πως η καλλιτεχνική αξία τους και η δημοφιλία τους είχε ως αποτέλεσμα να γίνονται τιμητικά πολίτες πολυάριθμων πόλεων».

ΣΤΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΝΩ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Επιγραφή 1ου αι. μ.Χ. αναφέρει ότι ο δήμος της Κω τιμά μια διακεκριμένη ποιήτρια αρχαίας ΚΩ(μωδίας;) που είχε κερδίσει το πρώτο βραβείο σε καλλιτεχνικούς αγώνες

Ο αρχαιολόγος Δημήτρης Μποσνάκης, υπεύθυνος του Μουσείου Κω, αποκαλύπτει σε μελέτη του αφιερωμένη στη Λούλα Αναγνωστάκη πολύτιμα στοιχεία για το είδος των σκηνικών θεαμάτων που ανέβαιναν στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή